

Jaroslav Jirásko: Jsou klíčové kompetence ve vzdělávání pitomost?

Tak jsem si přečetl, že členka školského výboru parlamentu Zuzana Majerová Zahradníková považuje za pitomost, aby školy vybavily žáky kompetencemi. A hned se mi zvedl tlak. Zdá se, že tady je potřeba něco vysvětlit nejen laikům, ale i těm, kteří si myslí, že jsou odborníci. A možná je potřeba to opakovat stále dokola. Nakonec i mnoho učitelů pořád ještě neví, co to ty kompetence jsou a kde se ve škole vzaly. Tam přece patří učivo neboli látka, která je na konci roku „probraná“.

Bloomova taxonomie, velmi respektovaný a ve světě vzdělání všeobecně rozšířený hierarchický model vzdělávacích cílů, umísťuje znalosti do nižší úrovně pyramidy. Řeknu to úplně jednoduše. Před dvaceti lety umět z hlavy hlavní město kdejakého státu mohlo být předmětem pýchy a starší generace na tom pořád lpí. To je to, co nás, Čechy, odlišuje, máme dobré znalosti. Pokud ale dětem přejeme dobrou budoucnost, opusťme představu, že tohle je vzdělanost. Dá se tomu maximálně říkat všeobecný přehled, ale ten nám jaksi zastřel pohled na nepříjemnou pravdu, že v jiných zemích se žáci umí lépe a svobodněji vyjadřovat a nebojí se promluvit. Jedna z klíčových kompetencí.

Mít kompetenci znamená, že člověk (žák) je vybaven celým složitým souborem vědomostí, dovedností a postojů, ve kterém je vše propojeno tak výhodně, že díky tomu člověk může úspěšně zvládnout úkoly a situace, do kterých se dostává ve studiu, v práci, v osobním životě. Mít určitou kompetenci znamená, že se dokážeme v určité přirozené situaci přiměřeně orientovat, provádět vhodné činnosti, zaujmout přínosný postoj

*Klíčové kompetence v základním vzdělávání, Výzkumný ústav pedagogický
v Praze, 2007*

Přístup ke vzdělávání, který stále klade důraz na učivo, blokuje ve školách právě schopnost rozvinout vyšší formy vzdělávání neboli důraz na takzvané kompetence. Jinak řečeno: důraz ne na to, co se probralo, ale jací žáci ze školy vycházejí. Zda umí dobře psát, slušně počítat, hezky se vyjadřovat, to za prvé. Kriticky myslet, umět se vyznat ve složitém světě a umět se učit, to za druhé. To jsou vzdělávací cíle dnešní školy. Víím, že to mnozí učitelé stále tak mají, ale odškrtnout si probrané učivo už nic neznamená, pokud to vůbec někdy něco znamenalo. Probrali jste učivo, ale žák nic neumí. Jeho problém? Ne, problém školy, bohužel.

A k čemu jsou takovému žákovi znalosti, mrtvý set faktů, který se do něj podařilo více méně úspěšně nalít, když s nimi nebude pracovat? Dřív tohle pojetí výuky jakž takž fungovalo, doba byla pomalá a budoucnost přehledná. Dnes už nefunguje vůbec. Proto se úroveň vzdělanosti zhoršuje, staré metody s nízkou efektivitou už to neutáhnou.

A každý, kdo přijde s tím, že kompetence jsou pitomost, dělá problém ještě větší, místo aby podpořil řešení.

Premýšlím, jak se stalo, že naše národní vzdělávací politika předběhla hlavy mnoha učitelů i politiků, to se moc často nestává. Rámcový vzdělávací program školu z osnov přeorientoval na výstupy, neboli na schopnosti a dovednosti žáka – na jeho kompetence – již před řádkou

let. Ale učitelé nebyli proškoleni. Mnozí změnu nepochopili, a tak se jí smějí. Proto i vrcholový politik s učitelskou praxí může tak lehkovážně projevit svou neznalost.

U těch, kdo toho také moc nevědí, zaboduje. A stane se jednookým králem mezi slepými. Myslím ale, že lepší mise je vést školu i veřejnost k prozření.